

Contrastos des de la perspectiva de gènere

Montserrat RONCHERA i SANTACREU

Abans d'entrar a valorar els contrastos que podem trobar a la nostra societat, crec necessari explicar què és allò que entenem per perspectiva de gènere: ens referim a la metodologia i als mecanismes que permeten identificar, qüestionar i valorar la discriminació, la desigualtat i l'exclusió de les dones, més enllà de la diferenciació biològica dels cossos i de les seves representacions socials configurades històricament com a femení i masculí. També incorpora les accions que s'han d'emprendre per actuar sobre els factors de gènere i crear les condicions de canvi que permetin avançar en la construcció de la igualtat de gènere.

De fet, doncs, quan es parla de perspectiva de gènere es fa al·lusió a una eina conceptual, que busca mostrar que les diferències entre dones i homes es donen no sols per la seva determinació biològica, sinó també per les diferències culturals assignades als éssers humans i que estan marcades per la història d'una societat essencialment patriarcal.

Per què ens interessa parlar de la perspectiva de gènere? Bàsicament, per entendre que la vida de dones i homes es pot modificar en la mesura en què no està *naturalment* determinada. Aquesta perspectiva ajuda a comprendre més profundament tant la vida de les dones com la dels homes i les relacions que es donen entre unes i altres. Aquest enfocament qüestiona els estereotips amb què ens eduquen i obre la possibilitat d'elaborar nous continguts de socialització i relació entre els éssers humans. L'ús d'aquesta perspectiva planteja la necessitat de solucionar els desequilibris que existeixen entre dones i homes, mitjançant diferents tipus d'accions i demostra la voluntat de promoure la igualtat de gènere i la diversitat com a estratègia transversal en tots els aspectes de la vida social i comunitària. Abans de detallar els diferents contrastos que podem trobar a Andorra, vull recordar que la perspectiva de gènere s'aplica a moltes àrees, des de les polítiques públiques fins als moviments socials, passant pel sistema de gestió empresarial, per investigar i intervenir en el sistema sociosanitari, per estudiar i complementar el sistema educatiu, o per analitzar les pràctiques de comunicació, entre d'altres.

Parlaré, doncs, dels diferents contrastos que trobem a Andorra, des de la perspectiva de

gènere, agafant com a referència dades estadístiques del 2019 al 2023, totes disperses i procedents de diferents fonts, fet que des de l'Institut Andorrà de les Dones (IAD) ens porta a demanar una enquesta de gènere periòdica per tal de conèixer de forma transversal la situació real de les dones (i indirectament, dels homes).

Parlem de treball i jubilació

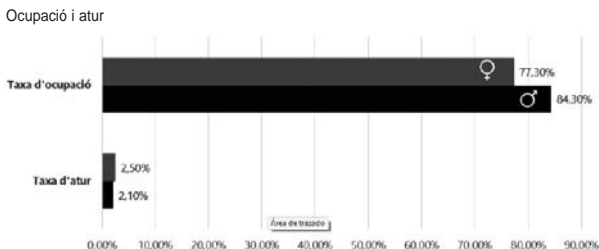
La perspectiva de gènere passa per dur a terme una justa valoració dels diferents treballs que realitzen dones i homes, tant en l'àrea laboral com social (especialment en allò referent a la criaça de les filles i els fills, la cura dels familiars malalts i les tasques domèstiques).

Ja sabem que Andorra és

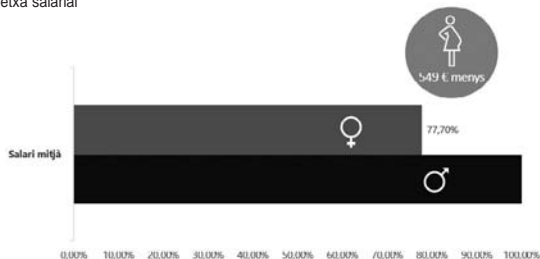
un país amb una alta activitat econòmica que fa que estigui molt per davant de la mitjana europea. Així, la taxa d'ocupació global de la població se situa al voltant del 81,1% mentre que a Europa només és del 68,4%. Si ho analitzem per sexes veiem que la taxa d'ocupació masculina es troba en un 84,3% (davant el 80% a Europa), mentre que la taxa d'ocupació femenina se situa en un 77,3% (molt per sobre del 69,3% a Europa). En relació directa amb aquesta alta ocupació de les dones (i la dificultat de conciliació que tocarem més endavant) podem relacionar-hi l'índex de fecunditat, d'1,14, que posiciona Andorra com el país amb menor fecunditat d'Europa.

Pel que fa a la taxa d'atur, tenim la sort que és molt més baixa que al nostre entorn, ja que parlem d'un 2,3% de la població. Si ho mirem amb perspectiva de gènere, el 2,1% de les persones aturades són homes i el 2,5% dones. A la vegada, si comparem el nombre de persones amb prestació econòmica per desocupació involuntària trobem més dones que homes.

Tot això ens porta al tema de la bretxa salarial. Si analitzem les dades de forma global, constatem que el salari mitjà de les dones representa el 77,7% del salari mitjà dels homes. Si mirem per sectors d'activitat, segons la classificació de la CASS, a principi del 2023 el salari mitjà de les dones és inferior al dels homes en tots els sectors d'activitat, excepte en el cas de les persones que treballen

Bretxa salarial

en organismes extraterritorials, és a dir, en activitats en missions consulars i diplomàtiques, així com en activitats realitzades en organismes internacionals. Si busquem on se situa la bretxa més important entre el salari mitjà d'homes i de dones trobem que és abismal en l'àmbit del sistema financer, on el salari mitjà femení és el 53,2% del masculí (segurament hi ajuda que la majoria del personal directiu del sector, amb salaris més elevats, són homes). Hem de precisar també que com menys qualificada és la feina menys bretxa salarial hi ha entre dones i homes; la mateixa situació de menor bretxa la trobem quan es tracta de dones i d'homes amb formació superior.

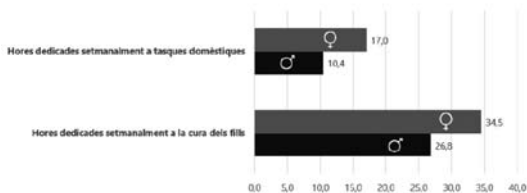
Parlar de treball i de bretxa salarial ens obliga a parlar novament de l'anàlisi de la perspectiva de gènere, perquè les desigualtats poden tenir orígens diversos. Així, parlem de desigualtat directa quan es deriva d'una remuneració diferent entre home i dona per a un mateix lloc de treball i en unes condicions laborals iguals. Cal recordar, però, que arran de la Llei 6/2022 per a l'aplicació efectiva del dret a la igualtat de tracte i d'oportunitats i a la no-discriminació entre dones i homes, aquesta discriminació directa ja no hauria de poder existir, per ser objecte de control i de sanció per part de l'Estat. Un altre tipus de desigualtats són les indirectes, que responen a característiques tant personals com professionals relacionades amb els rols de gènere que afecten el paper dels homes i de les dones en els àmbits laboral, social i familiar (per exemple, el fet d'haver de dedicar-se a la cura dels fills, que fa que les dones no creixin dins l'organigrama, que aparegui el sostre de vidre...).

Si ens fixem ara en un altre paràmetre a seguir des de la perspectiva de gènere com ho és la distribució equitativa de les activitats entre els sexes (i això tant en l'esfera pública com en la privada), podem veure que a Andorra (com a molts altres indrets de la societat occidental) hi ha sectors més masculinitzats, com per exemple la construcció, la producció i distribució d'energia, o el transport i les comunicacions, i sectors més feminitzats, com ara el sanitari i de serveis socials, el del treball domèstic o el de l'educació. La major part de diferències són atribuïbles a la divisió sexual tradicional del treball, que fa que es doti els homes de determinats dons que els fan més aptes per a certes feines, mentre que n'atribueix d'altres a les dones, que les releguen a feines desvaloritzades. Una intervenció directa dels poders públics mitjançant la discriminació positiva temporal permetria equilibrar la presència femenina i masculina en els diferents sectors.

Si mirem el nivell de responsabilitat o el tipus d'ocupació segons el gènere, veiem com hi ha molts més homes en càrrecs directius (13,4%, per un 5,7% de dones); en canvi, les dones predominen en les feines no qualificades, on són un 14,5% per un 5% d'homes. Com indica l'*Informe de l'Observatori de la Igualtat*, de març del 2023 sobre la bretxa de gènere, les ocupacions més feminitzades i/o menys remunerades tenen menys reconeixement i prestigi social.

Si parlem de coresponsabilitat, veiem que el nombre d'hores dedicades a les tasques domèstiques per les dones és, de

Corresponsabilitat

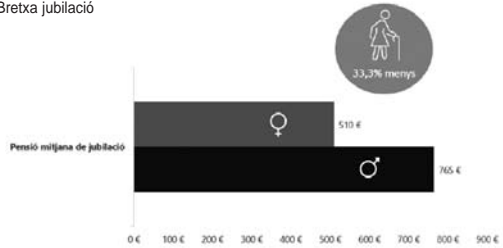

mitjana, de 17 hores setmanals, mentre que els homes només n'hi dediquen 10,4. En la mateixa línia, si analitzem les baixes per paternitat i maternitat veiem com poc més del 44% dels pares s'hi ha acollit, i si mirem la durada de la baixa també hi ha diferències: els homes tendeixen a agafar la baixa menys dies dels que la llei els

autoritza. Si ens endinsem encara més en les dades, la mitjana del temps dedicat a la cura dels fills és de 34,5 hores setmanals per part de les dones i de 26,8 hores per part dels homes. Es tracta d'un *gap*, d'una bretxa, que llasta les dones tant en la seva projecció professional com en el seu benestar emocional i físic. Òbviament, un país amb una taxa d'activitat molt alta com ho és el nostre hauria de tenir molt ben armats diferents sistemes de conciliació laboral i familiar, però la realitat no és aquesta. Esperem que la implantació de la Llei 6/22, amb l'obligació dels plans d'igualtat, dels càlculs de bretxa salarial amb les descripcions dels llocs de treball, entre d'altres, ens permeti avançar en aquest camí.

Finalment, veiem com el nombre d'ajuts de pensió de solidaritat per a la gent gran en el cas de les dones dobla el dels homes. Això podria anar relacionat amb la bretxa en les pensions de jubilació: mentre que un home cobra de mitjana uns 765 euros al mes, les dones en cobren uns 510, és a dir un 33,3% menys. No ens ha d'estranyar que, a les enquestes de percepció econòmica, un 53% de les dones jubilades manifestin arribar amb dificultats a finals de mes.

Bretxa jubilació

El camp de l'educació

La incorporació de la perspectiva de gènere permet millorar el desenvolupament científic, tecnològic, urbà, etc., és a dir, els seus beneficis van molt més enllà de l'esfera política. En aquest sentit, podem analitzar com tenim la bretxa educacional.

Pel que fa als estudis universitaris, veiem que a Andorra el 2019 encara hi havia moltes més noies que nois estudiants. Tot i així, hi havia una clara prevalença de nois en les àrees d'enginyeria, indústria, construcció i ciències, mentre que les noies predominaven en ciències socials, educació i dret, art i humanitats, o salut i serveis socials, en coincidència amb l'ocupació laboral que ja hem comentat.

Sabent que, al món, al llarg dels estudis un de cada tres estudiants abandona la formació; que actualment només el 35% de les noies que estan cursant estudis superiors ho fan en les carreres STEM (ciències, tecnologia, enginyeria i matemàtiques); que només trobem un 30% de dones en la investigació científica; que a Europa tan sols un 17% de dones

L'educació

DIA DE LES NOIES I LES TIC
Lideratge femení al sector de les TIC

Blanca Bosc-Bellet
Ha desenvolupat un paper clau en el desenvolupament de la tecnologia i la innovació a Andorra.

Marta Bartrina
Ha desenvolupat un paper clau en el desenvolupament de la tecnologia i la innovació a Andorra.

35% de les noies cursen carreres STEM

75% de les feines del futur es troben en els sectors STEM, TIC i IA

andorra telecom

IAAD

treballen en el sector de les TIC (tecnologies de la informació i la comunicació) i un 22% en el camp de la IA (intel·ligència artificial), i que el 75% de les feines del futur passaran per aquestes carreres, tot això ens porta a certa preocupació i a reflexionar sobre com motivar les noies perquè accedeixin a les branques científiques i tecnològiques com a opcions pel demà. Les dinàmiques de gènere en aquests àmbits han estat a bastament treballades i se sap que els estereotips socials i culturals hi tenen una implicació directa; només amb uns canvis en les polítiques educatives, en la sensibilització i la proactivitat del cos docent, en l'adopció de mesures per garantir l'atenció a la diversitat de l'alumnat i en la divulgació prop les famílies i de les noies estudiants, es podrà superar aquesta desigualtat. L'enfortiment de la informació, de la formació, del poder de gestió i decisió de les nenes, noies i dones en cada etapa de la seva vida resulta l'única garantia d'igualtat en l'esdevenidor.

L'àmbit de la salut

La incorporació de la perspectiva de gènere en la medicina ha permès entendre que els símptomes de certes malalties (com, per exemple, les cardiovasculars) o els efectes secundaris d'alguns medicaments són diferents en les dones que en els homes. Tot i que l'Enquesta Nacional de Salut data del 2011 (possiblement aquest any es durà a terme la nova) i malgrat la manca de dades estadístiques, hem de parlar de contrastos en la salut i de diferències notables entre dones i homes.

Els homes pateixen la major part dels accidents laborals, amb més de 3 de cada 4 casos (77,9%); seria interessant saber-ne les causes. La mortalitat per malalties també ens deixa un rastre de diferències entre homes i dones: els homes moren més per càncers que les dones, per exemple. En el camp de la salut mental també hi trobem diferències i, com a mostra, fins fa poc els casos d'autisme femení estaven infradiagnosticats. Pel que fa el consum de determinats medicaments també hi ha diferències i s'hauria de buscar-ne les causes.

La salut

SÍMPTOMES D'UN INFART DE MIOCARDI EN HOMES I DONES

Sabies que els símptomes de malaltia cardíaca són diferents entre els homes i les dones?

HOMES	DONES
Si presents, o al algun hora del vostre estora presents, sobtadament calides fúrtic, acompanyat de: - Senyal d'aflic - Mal estar amb calides i/o vòmits - Dolor que també se sap a coll, cançons i mans - Pal·lides cardíaca - Sobretot "bata"	Si presents, o al algun hora del vostre estora presents, sobtadament dolor fortíssim, acompanyat de: - Cançons o fatiga atípica - Mal a l'esquena - Dolor a la base de l'estómac
Senyal de "Mort imminent" Si el subítolament presenta: Reduït de Consciència i no reacciona a regios i "resus" i resus	
Si els malalts continuen o s'empiora el tripla-puntu 112	

Contactes amb el SLM trucant al 112

1. El Pacient Molt Regularment: 112
2. El Pacient Molt Regularment: 112
3. El Pacient Molt Menys Regularment: 112
4. El Pacient Molt Menys Regularment: 112

SMIS
SERVICI D'EMERGENCIES
I D'INTERVENCIÓ EN CAS D'EMERGENCIES

HOSPITAL
SANTA BÀRBARA
DE IBIZA

A Europa la mortalitat per causes cardiovasculars és de 49% per les dones i de 40% pels homes

Els homes pateixen més infarts però les dones s'en moren més per no ser diagnosticades a temps.

En l'àmbit de persones en situació de precarietat o vulnerabilitat, veiem com les dones practiquen menys activitat física que els homes, amb el consegüent impacte sobre la seva salut.

Cal tenir en compte la peculiaritat institucional del nostre país, que fa que l'avortament estigui prohibit i penalitzat, cosa que crea una discriminació severa. Fa tres anys es va posar en funcionament el SIAD (Servei Integral d'Atenció a la Dona en salut sexual i reproductiva). El darrer any, el 69% de les consultes ateses van ser sobre la interrupció voluntària de l'embaràs i sobre mètodes anticonceptius o planificació familiar. Cal remarcar que la gran majoria de les consultes van ser de dones. Paral·lelament, els mitjans de comunicació ens permeten saber que el darrer any 117 dones amb residència al país van procedir a una interrupció voluntària de l'embaràs a Catalunya, però no tenim dades sobre les que van anar a altres indrets d'Espanya o a França.

Es fa difícil parlar de perspectiva de gènere en aquest tema, bàsicament perquè se'ns transmet la idea que no hi és, en considerar que és un problema menor i que afecta una minoria; una minoria, sí, però de dones... Òbviament, la discriminació que significa ens obliga a considerar en primer lloc la despenalització de l'avortament i el reconeixement del dret a la interrupció voluntària de l'embaràs. Paral·lelament també és imprescindible dotar de més recursos el SIAD i ampliar les seves funcions. La salut de la dona va molt més enllà de la salut sexual i reproductiva, i requereix d'equips especialitzats i multidisciplinaris per atendre les dones al llarg de tota la seva vida en relació amb els diferents estadis que, biològicament, la diferencien de l'home.

D'altra part, no podem obviar característiques i situacions pròpies de les dones com, per exemple, el fet que l'accés a productes de la higiene menstrual resulta sovint difícil en el cas de les dones temporeres que no disposen de suficients recursos.

Orientació sexual i expressió de gènere

Tot i no disposar de moltes dades sobre el tema, hem vist que també hi ha diferències entre homes i dones a l'hora de definir la seva orientació sexual. Per exemple, dels joves d'entre 12 i 16 anys, el 88,4% dels nois es declaren totalment heterossexuals per un 63,2% de les noies; un 11,2% de les noies es declaren bisexuals, per un 1,9% dels nois; les joves que es consideren totalment homosexuals són un 6,7% per un 4,9% dels nois. En relació amb aquestes percepcions caldria estudiar quin és el pes de la pressió de la imatge i dels rols estereotipats com a masculins o femenins, i el pes dels mitjans de comunicació, influïts pel país veí del sud, on el tema identitari es troba tan de moda i en debat permanent.

9% de la població de països desenvolupats es defineix com a LGTB+ (IPSC)

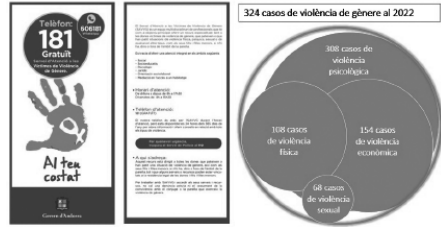
A menor edat, major percentatge de persones LGTB+ (IPSC)

Violència de gènere

La perspectiva de gènere també fa aflorar les desigualtats i la seva repercussió en la violència. Tot i que ja s'han adoptat estratègies públiques per lluitar-hi (existència del Servei d'Atenció a les Víctimes de Violència de Gènere, creació de protocols d'atenció, o la sensibilització i la formació dels diferents cossos/professionals implicats en el tema), constatem que l'increment de casos és constant: el 2022 hi

ha hagut 324 dones ateses per violència de gènere, de les quals 308 han patit violència psicològica, 108 violència física, 68 violència sexual i 154 violència econòmica.

Tot i observar que ens trobem dins dels paràmetres dels països de l'entorn, si tenim en compte la nostra petitesa i, consegüentment, una societat més *controlable*, la conclusió és clara: hi ha alguna cosa que no estem fent prou bé. Ens cal més conscienciació social, més educació als més joves, més formació als professionals de les diverses branques que atenen tant víctimes com maltractadors, i un seguiment eficaç de la reinserció.

La importància del llenguatge i de la comunicació

La perspectiva de gènere també ha de retrobar-se en el llenguatge, bàsicament perquè aquest no és neutral i tendeix a repetir els estereotips i rols que hem de corregir. El llenguatge sexista o discriminatori s'ha de reconvertir d'acord amb el respecte que mereix qualsevol persona, sigui quin sigui el seu sexe biològic, la seva identitat de gènere, la seva orientació sexual, el seu origen o qualsevol altra característica que la faci única. En aquest sentit, els poders públics i els mitjans de comunicació tenen un rol primordial per contribuir a aquest canvi necessari cap a la inclusió de la diversitat.

Conclusions

És necessari entendre que la perspectiva de gènere millora la vida de les persones, de les societats i dels països, en enriquir tots els àmbits productius i socials; és a dir, no es limita solament a les polítiques focalitzades a favor de les dones. El repte més gran és eliminar els prejudicis i la resistència que encara hi ha cap a la incorporació d'aquesta perspectiva, la qual cosa permetrà entendre els abastos i les possibilitats que portarà la seva implementació per al ple desenvolupament del país.

La importància de l'aplicació de la perspectiva de gènere rau en les possibilitats que ofereix per comprendre com es produeix la discriminació de les dones i les vies per transformar-la.

Requereix la fixació d'uns objectius i d'unes polítiques públiques molt clares, així com un estudi aprofundit del context en què ens trobem. No n'hi ha prou de prestar atenció a les necessitats específiques de les dones, cal modificar les estructures socials, els mecanismes, les regles, les pràctiques i els valors que reproduïxen la desigualtat. Per aquest motiu és tan rellevant determinar que els projectes legislatius i normatius estiguin fets amb perspectiva de gènere, exigir que cada nou projecte públic disposi de l'informe d'impacte de gènere corresponent, aconseguir que els pressupostos públics estiguin concebuts des de la perspectiva de gènere, ajudar i fer el seguiment de l'aplicació de les normes que obliguen les empreses privades i la societat en general en la perspectiva de gènere. És una tasca àrdua i de llarg recorregut, en som tots –o quasi tots– conscients, però hem d'avançar en aquest camí tots junts. En definitiva, cal un treball transversal amb voluntat política, que es trobi dotat amb totes les eines i els recursos que es mereix una causa tan justa com la igualtat entre persones.

Montserrat Ronchera i Santacreu,
secretària general de l'Institut Andorrà de les Dones

Fonts estadístiques:

Andorra Recerca+Innovació
Comissió Europea
Estadística.ad
Eurostat
IPSOS
Ministeri d'Afers Socials
ONU
Unesco